

AAB-MASTER
RESEARCH METHODS
METODAT E HULUMTIMIT SHKENCOR

QASJET DHE TENIKAT E PUNËS SHKENCORE KËRKIMORE

Kategori shkencore

2

- Në kategoritë e shquara shkencore bëjnë pjesë:
 1. Deskripsioni,
 2. Eksplanacioni,
 3. Problemi shkencor,
 4. Objekti i kërkimit shkencor,
 5. Zbulimet shkencore,
 6. Vërtetësia,
 7. Përfundimi,
 8. Teoria shkencore,
 9. Ligjet shkencore,
 10. Faktet shkencore,
 11. Kërkimet shkencore,
 12. Kërkimet profesionale (zhvillimore),
 13. Kërkimet ekipore dhe individuale.

Deskripcioni

3

- Është përshkrim,
- Është pikturim i objektit, dukurisë, ngjarjes.
- Zbatohet me qëllim të interpretimit të tyre (të dukurive, ngjarjeve).
- **Implementohet në fazat e para** të punës shkencore kërkimore.
- Deskripcioni shkencor duhet të jetë objektiv.
- Deskripcioni shkencor duhet të ketë vlerë,
 - ▣ e jo vetëm të jetë përshkrim, por, funksioni i tij është të zbulojë shkaqet dhe pasojat e sendeve dhe të dukurive, në mënyrë që në bazë të rezultateve të nxirren konkluzione, fakte, teori e tjerë.

Eksplanacioni (shpjegimi)

4

- Në saje të deskripcionit jepet përgjigje në pyetjen: **SI?**
- Nëpërmjet eksplanacionit jepet përgjigja në pyetjen: **PSE?**
- Me eksplanacion qartësohen shkaqet e ndonjë procesi, dukurie, ligjshmërie.

Problemet shkencore

5

- Detyrë themelore e kërkimeve shkencore:
 - ▣ zgjidhja e problemeve aktuale (teorik ose praktik).
- Çdo problem nuk është i natyrës shkencore.
- Problem shkencor:
 - ▣ kur nuk mund të zgjidhen nëpërmjet të mësuarit dhe studimit;
 - ▣ prandaj, nevojitet punë shkencore kërkimore, për të arritur deri të dituritë e reja;
- **Probleme shkencore** janë faktet ose dukuritë që janë të panjohura për kërkuesit, që për momentin janë të pakapshme, të panjohur, të befasishëm, të kundërshtueshëm me teoritë dhe diturinë që ekziston, me supozimet ose pritjet, për zgjidhje, për dhënie përgjigje adekuate në pyetjet e shtruara dhe të logjikshme.

Ojektet e kërkimeve shkencore

6

- Nga problemet shkencore, definoohen objektet për kërkim.
- **Problemi shkencor** është motiv për punën shkencore kërkimore.
- Në mes problemit shkencor dhe objektit të kërkimit shkencor ekziston lidhshmëri, interaksion.

- Problemi shkencor dhe objekti shkencore, megjithatë, dallojnë nga njëri tjetri.
- Ecuria logjike e kërkimit shkencor përbëhet nga:
 - Definimi i problemit shkencor kërkimor,
 - Rregulli sipas të cilit nga problemi të definohet objekti i kërkimit shkencor,
 - Shtruarja e hipotezës përkatëse.
- objekti dhe hipoteza duhet të jenë në lidhje logjike.
- Objekt i kërkimeve shkencore janë:
 - dukuritë,
 - raportet (korrelacionet),
 - natyra,
 - shoqëria,
 - sjelljet,
 - qëndrimet,
 - mendimet,
 - interesat e tjerë.

Hipoteza

8

- Është supozim shkencor për shpjegimin e ndonjë dukurie, që duhet të vërtetohet dhe të vërtetohet, për t'u bërë teori e verifikuar, apo ligj shkencor.
- Janë të njohura **tri baza kryesore të burimeve të hipotezave:**
 - nevojat për zgjerimin e diturive,
 - nevojat për mbi dominim në mangësitë eventuale në njohuritë e përvetësuara,
 - nevojat për verifikime të forcës aktuale për njohuritë e përfituara.

Prejardhja e fjalës

9

- Hipotezë, në greqishten e lashtë 'supozim'
- Një supozim i bërë për hir të argumentimit
- Një interpretim i një situatë ose gjendjeje praktike e marrë si bazë për ndërmarrje veprimi
- Një tentativë për supozim i bërë me qëllim të testimit të logjikës ose pasojave empirike
- Pra, propozim për një shpjegim të mundshëm për një fenomen ose ngjarje

Verma & Beard për hipotezën

10

- Një premisë e pasigurt, që është subjekti i vërtetimit nëpërmjet hulumtimit të mëvonshëm.
- Ajo mund të shikohet edhe si një udhëzues për hulumtuesin, përderisa paraqet e përshkruan metodën, që duhet ndjekur për studimin e problemit.
- Në mjaft raste hipotezat janë dyshime, që ka hulumtuesi mbi ekzistencën e lidhjeve midis ndryshoreve.

Medawar për hipotezën

11

- Çdo përparim në të kuptuarit shkencor, në çfarëdo niveli, nis me një kuturisje spekulative, një paramendim imagjnativ – *për atë, që mund të jetë e vërtetë* – një paramendim, që gjithmonë e domosdoshmërisht shkon diçka më tutje (nganjëherë shumë më tutje) nga sa ne kemi fuqi logjike apo faktike të besojmë.
- Ai paramendim është shpikja e një bote të mundshme apo një pjese fare të vogël të saj.
- Pastaj hamendja i nënshtrohet kritikës, për të gjetur, nëse ajo botë e imagjinuar ka apo nuk ka ndonjë gjë të përbashkët me botën e vërtetë.

- Supozimet themelore për hipoteza të mira e të qëndrueshme janë:
 - relevanca,
 - vërtetësia,
 - kompatibiliteti,
 - plleshmëria,
 - thjeshtësia.

Llojet e hipotezave:

13

- cilësore,
- sasore,
- e përgjithshme,
- e veçantë.
- e punës,
- shkencore,
- ndihmëse,
- preliminare,
- fiktive,
- e zbrazët.

- Për punën shkencore kërkimore, me rëndësi të veçantë janë tri qëllime:
 - Zbulimet shkencore,
 - Shpjegimet shkencore,
 - Parashikimet shkencore.

- Për **parashikimet shkencore** si formë e përsosur të parashikimit racional është karakteristike që:
 - ▣ të mbështetet në dukuritë shkencore paraprake ose në zbulime;
 - ▣ të fillojë nga qëllimi i caktuar,
 - ▣ të bazohet në supozimin se në botë mbizotëron rregull e jo kaos;
 - ▣ me planifikim të vjen deri të parashikimi i ngjarjeve të ardhshme;
 - ▣ të realizohet me metoda të caktuara shkencore;
 - ▣ të jetë i mundur projektimi i bazës së të dhënave me vlerësim të probabilitetit të parametrave ekzistues.

Hipoteza, teoria, ligji

16

- **Hipoteza, teoria, ligji** nënkuptojnë një formulë të nxjerrë nga të dhëna shkencore, të cilat shpjegojnë një parim operativ në natyrë.
- **Hipoteza**, nënkupton evidencë e pamjaftueshme për të dhënë më tepër se një shpjegim tentativ (*hipoteza për zhdukjen e dinosaurëve*)
- **Teoria**, nënkupton një gamë më të gjerë njohurish dhe gjasa më të mëdha për të vërtetën (*teoria e evolucionit*)
- **Ligji**, nënkupton në pohim të rendit dhe relacionit në natyrë, që është gjetur të jetë e pandryshueshme në kushte të njëjta (*ligji i gravitacionit*)

Zbulimet shkencore

17

- Detyra e shkencës nuk përkufizohet vetëm:
 - në përshkrim,
 - në shpjegim,
 - në parashikim.

- Detyrë e shkencës është:
 - zbulimi,
 - vërtetësimi (konfirmimi).

- **Me zbulime** begatohet thesari i diturive, ndërsa **me fakte** përcaktohet e vërteta e asaj që është zbuluar.

- Secili vështrim nuk është njëkohësisht edhe zbulim shkencor.

- Kuptim më të gjerë nga zbulimet shkencore kanë teoritë shkencore.

Vërtetësia

18

- Vërtetësia është:
 - ▣ qasje e destinuar për konfirmim,
 - ▣ forma logjike është formë e vërtetësisë.
- Vërtetësia argumenton të vërtetën e diturisë.
- Në procedurën e vërtetimit janë të rëndësishëm këto elemente:
 - ▣ teza ose vërtetësia,
 - ▣ argumentet ose shkaqet,
 - ▣ mënyra e vërtetësisë.

- Llojet e vërtetësisë janë:
 - direkte dhe indirekte,
 - e plotë dhe jo e plotë,
 - empirike dhe joempirike,
 - deduktive dhe induktive,
 - progresive dhe regresive.

Konkluzioni

20

- Të konkluduarit është proces psikologjik.
- **Konkluza** është krijim logjik.
- Ekziston konkluzioni i **vlefshëm** dhe **jo i vlefshëm**.
 - ▣ **Konkluzion i vlefshëm** është kur konkluzioni pason nga premisa.
 - Psh. Të gjithë poetët janë artistë. Disa shqiptarë janë poetë. Disa shqiptarë janë artistë.
 - ▣ **Konkluzioni i pavlerë:**
 - Psh, Të gjithë poetët janë artistë. Disa shqiptarë janë poetë. Të gjithë shqiptarët janë artistë.

- **Premisat** ose **supozimet** krijohen nga gjykimet, nga të cilat formohen gjykimet e reja.
- Llojet e konkluzioneve:
 - të tërthorta;
 - deduktive,
 - induktive,
 - analoge.

Teoria shkencore

22

- Teoria shkencore është:
 - ▣ Hipoteza e cila përkohësisht pranohet si e vërtetuar, e konfirmuar;
 - ▣ Që mund të mbrohet me argumente.
- Teoria empirike:
 - ▣ Ka të bëjë me shoqërinë.
- Teoria normative:
 - ▣ Ka të bëjë me shoqërinë se si duhet të jetë.

Ligjshmëritë shkencore

23

- Ligjshmëritë shkencore paraqesin:
 - formën më të lartë të njohurisë shkencore;
 - një prej qëllimeve më të larta për njohuritë shkencore në përgjithësi.

Faktet shkencore

24

- Puna shkencore kërkimore:
 - nuk është meditim,
 - nuk është spekulim.
- Puna shkencore kërkimore:
 - është punë e bazuar dhe e mbështetur në fakte.
- Faktet duhet të jenë:
 - autentike,
 - nga dora e parë,
 - burimore.

- Faktet janë një lloj njohurie e përgjithshme, për disa relacione dhe veçori të përgjithshme dhe jo vetëm për të veçuarat.
- Faktet kanë kuptim më të gjerë se sa të dhënat, shënimet, që këto të fundit vetëm shpjegojnë dukuritë, objektet ose proceset.